

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פרשת מִשְׁפָּטִים

כה' שבט תשע"ה
פרשת שקלים

הפטרה: ויכרת יהודע, אשכ"ז: בן שבע שנים

יציאת השבת ר"ת 18:30

מברכים ראש חודש אדר שיחול בימים המשישי ושישי
המולד בליל המשישי, שעה 23, 59 דקות ושני חלקים
גיליון 326

יציאת השבת:

18:02

ירושלים: 18:02

כניסת השבת:

16:52

ירושלים: 16:48

ואלה המושפטים...

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

התורה מדגישה: "ואלה המושפטים אשר תשים לפניהם". מכך למדנו, כי קיים קשר ישיר בין דיני הנזיקין וחובת האחריות של איש כלפי רכוש זולתו, לבין מעמד הר סיני ונתינת התורה, פרשה הצמודה לפרשת משפטים, ואף חותמת אותה. חז"ל מדגישים זאת באומרם שזו הסיבה בגינה נכתבה האות "י", המחברת את הפרשיות, ו' החיבור מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני.

האם יש סדר בפרשיות הנזיקין? הגאון רבי אברהם בן עזרא כתב: "אומר לך כלל לפני שאחל לפרש, כי כל משפט או מצוה, כל אחד עומד בפני עצמו, ואם יכולנו למצוא טעם למה דבק זה המשפט אל זה, נדבק ככל יכולתנו, ואם לא יכולנו, נחשוב כי החיסרון בא מחוסר דעתנו". האם בכל זאת, ישנו סדר מסוים ברשימת הנזיקין שבפרשה?

אפשר להציע כי תחילת פרשת נזקים עוסקת בנזקים שנגרמו לאדם, כרצח, כרצח, והכאת בן חורין ועבד. ממשיכה התורה בנזקים שנגרמים לאדם מבעלי חיים, ואח"כ בנזק לרכוש של אדם (שור או חמור), רכוש שיש בו נשמה שנהרג בו. ממשיכה התורה בנזק שנגרם לשור על ידי שור, מכאן עוברים לדיני נזקים ליבולו של האדם שנגרמים על ידי האש, ומכאן ברור הקשר לדיני שומרים שבהם עוסקת התורה בנזק שנגרם לממונו המיטלטל של האדם.

התורה מלמדת אותנו, שחיי אדם ראויים להגנת התורה, ורק לאחר מכן נידונים שלמות גופו ורכושו, ובכך נדע כי דיני הנזיקין לא נכתבו רק כדי ללמדנו כיצד ליישב סכסוכים בין אדם לרעהו, אלא גם על חובת האדם לחיות תוך כדי מבט על רעהו, על חייו, שלמות גופו ושלמות רכושו. החיבור בין פרשת מתן תורה (יתרו), ופרשת משפטים, מלמדת אותנו שזהירות האדם בחיי חברו ואפילו ברכושו, חשובה כקיום הדיבר אנוכי ה', בבחינת: 'תורת ה' תמימה—משיבת נפש'.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורוק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

אנשי כנסת הגדולה

משפט, תורה ותפילה

אנשי כנסת הגדולה, מאה ועשרים במספר, היו חכמי הדור ומנהיגי האומה בעת שיבת ציון, כששבו היהודים מגלות בבל. חכמים אלו קבלו את התורה שבעל פה בשרשרת קבלה בלתי פוסקת מימות משה רבנו, כפי שנאמר בפרקי אבות: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע – לזקנים, וזקנים – לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה".

אנשי כנסת הגדולה זכו להיות ראשוני השבים לארץ לאחר חורבן בית המקדש הראשון והגלות בת שבעים השנה בבבל. הם היו עיני העדה בשנים שבהן הוקם בית המקדש השני. על הדור הראשון של אנשי כנסת הגדולה נמנו הנביאים: חגי, זכריה ומלאכי, וכן מנהיגי דור השיבה לארץ: עזרא הסופר ונחמיה, ורובבל, מנהיג העליה הראשונה, מרדכי היהודי, המוכר לנו ממגילת אסתר, ואיתם רבים מחכמי היהודים שבאותו דור.

בליבם של מנהיגים אלו פעמה התקווה הגדולה לחידוש הממלכתיות היהודית בארץ, ועימה תחושת התפקיד שהטילה עליהם ההשגחה העליונה: לחדש את פני האומה על פי התורה.

הם זכו לראות את האור בקצה מנהרת הגלות, התנסו אישית בחוויית השיבה לארץ, דרכו מחדש על אדמת ירושלים ואף חידשו את תפארת המקדש.

מתוך מעמד זה, שהוענק להם על ידי ההשגחה העליונה, הם בדקו, חקרו והעמיקו במשמעות ההיסטורית של האירועים. נקודת התצפית של תחילת שיבת ציון האירה להם באור חדש ומקיף יותר את תולדות מאה השנים האחרונות, שנות חורבן בית המקדש הראשון וגלות בבל. ברוחב דעתם הם קלטו את המסר המופלא של סוד ההישרדות היהודית. הם שמו לב לעובדה המפתיעה שגם בתוככי החושך הנורא של החורבן והגלות, מתגלה גבורתו של אלוקי ישראל, ש"אלמלא מוראו של הקב"ה, איך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות". באורח פרדוקסלי – ענות עמנו, יסורי התופת שסבל, הגלויות, השואות והשמדות שהיו מנת חלקו – כל אלו משמשים רקע לנס ההישרדות המופלא, שאין על עפר משלו. הישרדות זו מעידה כמאה עדים על הכוונתו של האלוקים את ההיסטוריה כולה.

אנשי כנסת הגדולה החזירו את עטרת החשיבה ההיסטורית הנכונה ליושנה, לאחר שמאורעות החורבן עמעמו אותה. עתה, בעמדם שוב על אדמת ארץ ישראל, הם חשו מתוך פרספקטיבה זו, באחריות הכבידה הרובצת לפתחם.

בילקוט הדרכים שאותו נשאו בכל דרכי נדודיהם, היה טמון נסיון רב וחשוב. במבט לאחור, הם הניחו את האצבע על נקודת התורפה של העם, שהיתה גם נקודת המוצא לכל צרותיו, לחורבן ולגלות. נקודה זו היתה שכחת התורה, עויבת לימודה ונטישת קיום מצוותיה. לכן, בבואם לבסס מחדש את העם, החליטו המנהיגים לשים דגש מרבי על לימוד התורה.

וכך הם אמרו (אבות א', א'): "הווי מתונים בדין, העמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה". כלומר, בכל מצב שבו נמצאים יש ללמוד תורה ולדון דין אמת על פיה, ללמד אותה לאחרים ולעשות לה סייגים כדי לשמרה.

אנשי כנסת הגדולה אמרו יותר משלושה דברים, אולם שלושת ההנחיות שמוסרת המשנה בשמם, היו שגורות על לשונם תדיר, ושימשו נר לרגלם בכל פעולותיהם.

"הוו מתונים בדין": אימרה זו מתייחסת לדיינים. חובתם לשקול היטב את הדברים בטרם יוציאו את הפסק. הפיזיות בהכרעת הדין עלולה להביא לטעויות בשיקול הדעת ולפגיעה בחוקי התורה, וממילא בסמכותה של התורה בכלל.

"והעמידו תלמידים הרבה": ככל שיגדל מספרם של לומדי התורה, כך תשמר התורה בקרב העם ביתר שאת. "והעמידו תלמידים", דרישת המשנה היא להעניק לתלמידים יכולת עמידה, כדי שיוכלו להתמודד עם הלימוד בכוחות עצמם, כדי שישמשו כחוליה הבאה במסירת התורה. נוסף על כך, יש להעניק להם חינוך למידות טובות, לדרך ארץ ולהשקפה נכונה, למען יהיה קיום ללימודם, וכדי שלא שימעדו בדרכי החיים.

"ועשו סיג לתורה": משמעות המילה "סייג" היא גדר. כשם שגדר בגבול מסמנת את התחום שממנו והלאה נותר האדם ללא הגנה, כן גם מטרת הסייגים, ליצור לאדם גבול, לשומרו מפני נפילה בכשלון החטא, מתוך חוסר הבחנה. הסייג בא להגן על האדם ועל דיני התורה שלא יפגעו. לדוגמה, בתחום שמירת השבת תיקנו אנשי כנסת הגדולה גדרים ותקנות, כגון, דיני 'מוקצה', כדי שישמרו על עיקרי תכניה של השבת. כך גם בתחומים נוספים, כמו כשרות, תפילה ועוד. בכלום מטרת הסייגים הינה להציב מחסום בפני האפשרות של כשלון בגופה של העבירה. חברה שתשכיל להבין את ערכו של הסייג כעשייה חיובית שמעבר לנדרש, תגיע דרך דרישה עצמית זו לגובה מוסרי רב.

אנשי כנסת הגדולה תיקנו גם את נוסח התפילה והברכות. אומנם התפילה, תכונה טבעית היא אצל הנברא, אך זקוקה היא למסגרות ולדפוסים. הרגשות מושפעים ממצב האדם. לא הרי רגשות האמונה בלב אדם בריא, לאלו המצויים בלב אדם חולה. ולא אלה שבלב אדם ער ורענן, כאותם שבלב אדם עייף וחלש. קיים צורך במסגרת שתתאים לכולם, כדי שתעלה תפילות כולם אל ה', שומע תפילה. הם תיקנו שלוש תפילות ביום: ערב, בוקר וצהריים, כדי שבכל עת יהיה האדם קשור לאלוקיו. בעת שמחה ובעת צער, בזמן שכוחותיו עמו ובזמן שעזובהו, תמיד עומד הוא לפני בוראו. שוב אין תפילתו נתונה לחסדי רגשות לבו. אילו היינו ממתנינים עד שהיה האדם חפץ להתפלל, היו זמנים רבים חולפים ללא תפילה. לעומת זאת, בהיות התפילה קבועה, באה לידי ביטוי גם קריאת הלב השואף להיות קשור לבוראו תמיד ללא קשר לנסיבות.

אחד הספרים העמוקים ביותר בתורה שבעל פה הוא סידור התפילה. כלולים בו סודות עמוקים עד אין חקר. סודות אלו מתבססים על תורת הסוד והקבלה, והם נכתבו ברוח הקודש. כאשר בן דורנו מתפלל לפי נוסח זה, הוא מתקשר לממדים הרוחניים הגנוזים בכונתם של אנשי כנסת הגדולה. בכוחה של תפילה, הנאמרת בכוונה, לבקוע רקיעים ולהגיע עד לכסא הכבוד.

הן ברובד הגלוי שלה והן ברובד הנסתר כוללת התפילה את כל סוגי הבקשות האפשריות ואת כל מאווי הנפש של היחיד ושל הציבור. המעמיק בנוסח התפילה ימצא בה ביטוי לתחושותיו הפרטיות, לרגשות הממלאים את לבו ולרעיונות שבהם הוא הוגה. אין אדם שלא ימצא בתפילה ביטוי לרחשי ליבו. זו גדולתם של אנשי כנסת הגדולה.

סדר תענית דיבור

על פי קונטרס היחיאלי לרב יצחק אלפיא זצ"ל

נוהגים בשבת משפטים לסדר השוכבים ר"ת של הפרשיות: שמות, וארא, בא, בשלה, יתרו ומשפטים, לעשות תענית דיבור, ובה קוראים ג' פעמים את ספר התהלים בתוספת ח' מזמורים כנגד תני"ח מחנות מלאכים, ומעלת תענית זו עצומה עד מאוד. סגולת התהלים וסדר הנהגת הלמוד כפי שצריך להכריז עליה מבעוד מועד: אנו מודיעים על תענית דיבור וסגולת התהלים הנחשבת להפסקה גדולה, "לתענית משבת לשבת" כמו שכתב הרב נועם אלימלך זצוק"ל. וידוע שתענית משבת לשבת נחשבת לחמשה וששים אלף ושש מאות תעניות (65,600).

כל מי שירצה להשתתף בלימוד ביום שבת קודש, צריך לקבל על עצמו את התנאים האלה מלב ונפש בלי שום זכר הכרח וכפייה ומטרה ופנייה כלל ועיקר, כי אם לשם שמים.

א. אין לדבר כלל מהתחלת הלימוד בספר התהלים עד הגמר, גם לא בדברי תורה ולא בשאלת שלום.
ב. יכוון לתקן מה שפגם ועוות בהפסיקו בלימוד התורה הקדושה בדברים בטלים. ולתקן פגם שדבר דברי חול בבית הכנסת, ודבר דברי חול בשבת קודש, ולהתחרט מכל מעשה לא טוב שעשה נגד רצונו של ה' יתברך, בין במצוות עשה בין במצוות לא תעשה. להרהר בלבו תשובה שלימה על כל עונותיו חטאיו ופשעיו ובפרט על החמורות, כגון: הוצאת ש"ז לבטלה, על דיבור לשון הרע ועל דיבור בבית הכנסת ובשעת לימוד תורה.

ג. יקבל על עצמו מצוות זאהבת לרעך כמוך, ויכלול את כל עם ישראל.

ד. לומר את כל הלימוד מתוך ובנעימה, בלי להפסיק כלל.

ה. תענית הדיבור היא רק ביום השבת ולא מערב שבת.

ו. מותר לומר 'שבת שלום' אחר התפילה, (רק לא בתוך קריאת התהלים ג' פעמים).

ז. הלימוד נעשה דווקא בימי השוכבים המסוגלים לתיקון החטאים הידועים.

ט. נוהגים לומר בסוף הלימוד יהי רצון ותפילת הסגוריא, (ובשבת מדליגים כל לשון של ידיו וכד').

י. נוהגים לתת צדקה לעמלי תורה ולנוקקים הגונים.

סגולה נפלאה לבטל גזירה ולהפר עצת אויבנו, שיאמר אחר תפילת הסגוריא בש"ק

הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אֹחֵי מִיַּד עֲשׂוּ כִּי יֵרָא אֲנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יִבֹּא וְהִכְנִי אִם עַל בְּנֵי: וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הַיֵּטֵב אֵיטֵב עִמָּךְ וְשִׁמְתִי אֶת יָדְעָךְ כַּחֲלוֹ הֵים אֲשֶׁר לֹא יִסְפֵּר מַרְבֵּ: וְהַצִּיּוֹר יִחְזֹר עַל הַפְּסוּקִים, אַחֲ"כ יֹאמֵר חַזֵּן בְּכוּנָה גְדוּלָה עֶשֶׂר פְּעָמִים:

בשם עשר י בשם המש ה בשם שש ו בשם חמש ה תופר עצת כל אויבנו וצרינו ושונאנו

כולם יחד: עֲצוּ עֲצֵה וְתַפֵּר דְּבַרְךָ דְּבַר וְלֹא יִקּוּם כִּי עָמְנוּ אֵל: וְיֵצֵא יְדוּד וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הֵהֶם כִּיֹּם הִלְחָמוּ בֵּינֵם קָרֵב: תִּזְרַם וְרוּחַ תִּשְׁאֵם וְסִעָרָה תִּפְיֵץ אוֹתָם וְאַתָּה תִּגְלֵל בִּידוּד בְּקִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל: לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מִלֵּאָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת יְדוּד כְּמִים לֵים מְכֻסִּים:

יהי רצון שתתקבל תפילתנו לפני שוכן מרומים לישועת הפרט והכלל

לגשמי ברכה, לחיים טובים ולשלום, אמן כן יהי רצון.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0577788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון הי"ד. היה יצחק שושן הי"ד. שרה בת שמחה הי"ד. יצחק אילוז הי"ד. מרים יהודה הי"ד. ציפורה יהושע לוי הי"ד. ביבה אלימלך הי"ד. ישי הלוי הי"ד. אורי חיים רווח הי"ד. עזר בן עישה הי"ד. תיקוה בת עזיזה הי"ד. אלגרה בת ג'אן הי"ד. מזל בת ענולה הי"ד. פנחס זרחי הי"ד. הראל בן אביגיל הי"ד. אילנה בת סליחה הי"ד. ישי ורחל לוי הי"ד. חנה בת זוהרה הי"ד. להחזרת נעדריו צה"ל ושבוייו ובהם: גיא חבר, רון ארז, זכריה באומל, יהודה כ"ן, צבי פלדמן, יהונתן פלארד הי"ד. לעילוי נשמת הנערים: אייל יפרת הי"ד, גיל-עד שעאר הי"ד, נפתלי יעקב פרנקל הי"ד. ולע"נ אורון שאול הי"ד וחללי מבעוד צוק איתן. לעילוי נשמת: הרב מרדכי אליהו זצוק"ל. רבי מסעד מלול זצ"ל. הרב שלמה צורף ז"ל. רבי יעקב ששן ז"ל. יונה יונה ז"ל. מרכה ספן ז"ל. נרדן נחם ז"ל. נסים כהן ז"ל. ספר נחום ז"ל. נחיה שמעון בת חאת ז"ל. מנחה לוי ז"ל. אסתר בת תרא ז"ל. אסתר חדד ז"ל. תה יצחק ז"ל. רנה פסק ז"ל. הרב אברהם ערקמן זצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחי ז"ל. אליזה בת פריחה ז"ל. תרצה ויגון ז"ל. ישראל אברהם נתן בן מלכה ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר וענבר נחום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מול מורחי ז"ל. רובי בן שלום עעדי ז"ל. מרים וענוני ז"ל. עזיזה עמס ז"ל. יצחק ועמרם אטיאס ז"ל. נסים בן חנה ז"ל. שמעון אבוטבול ז"ל. יצחק ולאה אסטרונ ז"ל. רות יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליזה טייטל ז"ל. נעימה בת מגידה ז"ל. שמחה אילוז ז"ל. ראבן אילון בן נטיה ז"ל. סוליקה שושן ז"ל. לואיזה מדר ז"ל. זוהרה בת חנה ז"ל. עליזה כהן ז"ל. ר' חיים אונגנה ז"ל. אהרן זקן ז"ל. אורי ארן מעולם ז"ל. ישראל בן גמרה ז"ל. חד חגבי ז"ל. חד גרוסברג ז"ל. עמס דמרי ז"ל. רבי חד הכהן זצ"ל. יוכבד ועקנן ז"ל. עישה דהן ז"ל. יסקי הכהן ז"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצ, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה